

ספר מעין המאורע

הערות חידושים וביאורים בסוגיות הדנים
בעניני הזכרות מעין המאורע,
בתפלה, ברכת המזון ומעין שלש

בעזרת החונן לאדם דעת
נתן אברהם לייב בן אאמו"ר הרב דוד בערגער שליט"א

לייקווד, תשפ"א לפ"ק

כל הזכויות שמורות למחבר

© Copyright 2021

בכל ענייני הספר לפנות למחבר:

22 Trudy Lane
Lakewood N.J. 08701
917-589-9548

עימוד ועיצוב, הדפסה וכריכה

ע"י

מכון עלה זית

עריכת ספרים מרישא עד גמירא

publish@alehzayis.com | 732.513.3466

FAX: 732.865.7002 | 732.387.7841

תוכן עניינים

א	דברים אחדים
ג	הקדמה
ה	סימן א תפלה שהחסיר בה הזכרה, ובדין תשלומין
יב	סימן ב דעת שו"ת בשמים ראש בענין הנ"ל
יז	סימן ג הזכרות בתפלה וברהמ"ז, ובסעודת פורים
כב	סימן ד היכא דהתחיל סעודתו ביום ומשכה עד הלילה
כה	סימן ה טענה ולא הזכיר של שבת ור"ח וראש השנה בברהמ"ז [כשלא פתח בהטוב והמיטב]
ל	סימן ו הזכרות בתפילה
לד	סימן ז גדר הזכרת יעו"י של ר"ח בתפלה
לז	סימן ח הזכרת ר"ח במוסף, ובענין הנ"ל
מג	סימן ט הזכרת יעו"י של ר"ח בתפלה וברהמ"ז לשיטת הראב"ה
מו	סימן י גדר הזכרת ותן טל ומטר לדעת המשנ"ב
נב	סימן יא הזכרת שבת בתפלת שחרית ומוסף, ובענין י"ח ברכות תיקנו ולא י"ט
נח	סימן יב הבדלה בתפלה ובהבינו
סב	סימן יג גדר ברכת מוסף, וגדר ברכת עגנו
סה	סימן יד גדר החתימה דהמלך הקדוש
עה	סימן טו מי ששכח המלך הקדוש בליל ראשון דראש השנה
פא	סימן טז הזכרת מעין המאורע בברכת מעין שלש
פט	סימן יז דעת הטור בענין הנ"ל, ובעיקר חפצת ברכת מעין שלש

סימן ב

דעת שו"ת בשמים ראש בענין הנ"ל

ולצורך צלי הזכרת רצה [דמבואר דס"ל דהלך
בחר עכשיו, וכ"ה דעת הרא"ש בשו"ת שלו
הוצא בצ"י ס"ס קפ"ח], או לא יצרך דהא
כבר צירך.

ומעיקרא הציאו דעה שס"ל לדמות
להמחלוקת ראשונים בצרכות
דף כ"ו ע"ב, צמי שטעה ולא הזכיר ר"ח
במנחה אי יתפלל עוד צלילה [מוצאי ר"ח]
תשלומין או לא, דלמאן דס"ל דכיון דבמנחה
דר"ח לא יצא ידי חובתו צה התפלה
[שהחסיר צה יעלה ויבא] הו"ל כאילו לא
התפלל וצריך להתפלל שמים בערב אעפ"י
שגם עכשיו לא יזכיר, ה"נ אף כאן צריך
לחזור ולצרך, ולמאן דס"ל דאם עבר היום
אינו מתפלל עוד תשלומין צלילה דהא כבר
התפלל בעוד יום, ה"נ כאן לא יצרך עוד,
עכ"ל ד. והנה לכאוי מבואר מזה דלא ס"ל
כמהלך שכתבתי צימן הנ"ל בדעת הפרמ"ג
ומשנ"ב, דכתבתי בדעתם דס"ל דלכו"ע
ס"ל דכל המחסר הזכרה לא יצא ידי חובת
תפלה כלל, רק נחלקו צדין פרטיים של
"תשלומין" באופן שאינו מרוויח כלום צעם
בקשת הרחמים שבו, וכמש"כ לעיל. וכתבתי
דה"ה צנוגע לצרהמ"ז וכלשון הפרמ"ג
ומשנ"ב שם, וצרהמ"ז ג"כ לכו"ע הוי כלל
צירך. א"כ גם ציור כאן הו"ל כלל צירך

(א) כתב השו"ת בשמים ראש (המיוחס
להרא"ש סי' פ"ז) וז"ל: ומי
שעושה סעודת יום השבת סמוך לחשיכה,
ושכח צה רצה עד שמשכה מוצאי שבת
וזכר, שרצית לדמות דבר זה למאי דכתב
רבינו יצחק בתפלת ר"ח, דאם עבר היום
אינו מתפלל, ונחלקו עליו מקצת החכמים
ואמרו כלל התפלל דמי, ואמרת לדבריהם
אף כאן צריך לחזור ולצרך. ואומר אני
דצרכה המזון ליכא לדמיו לתפילה,
שעיקרה צאה נדבה, וחז"ל עשויה השלמה
בזמן הסמוך, אבל צרהמ"ז אם לא צירך
ושהה שיעור עיכול המזון, אין השלמה
בסעודה הסמוכה, וכיון שאף כאן קיים
מלות וצרכה של תורה אלא שלא עשה
תיקון חז"ל להזכיר שבת, על מה יצרך
עכשיו שנית חנם, והר"ז מעוות לא יוכל
לתקן, עכ"ל.

דהיינו, שדן הצשמים ראש ציור חדש, צמי
שאכל סעודת שבת סמוך לחשיכה
וצירך ולא הזכיר רצה, שהדין הוא שצריך
לחזור ולצרך [שאיירי או צאירע שאכל
סעודה הראשונה של יום סמוך לחשיכה או
שהיא קאי כדברי האומר דבסעודה שלישית
צריך פת דוקא וחזור], ומשכה עכשיו עד
חשיכה [קודם זמן עיכול], אי צריך לחזור

שייך לומר דכיון דבש"ץ לא מטרחינן לחזור אפילו קודם שהתפלל מוסף א"כ ביחיד אין להטריח עכ"פ כשכבר התפלל מוסף.

(ב) ברם, אחר כך כתב הבשמים ראש דאומר אני דציוור שלנו ליכא לדמוי לתפלה, ולכו"ע כאן אי"צ לחזור ולצרך עוד צלילה, דתפילה עיקרה צאה נדבה וחז"ל תיקן השלמה בזמן הסמוך, אבל בצרהמ"ז אם לא צירך ושהה שיעור עיכול המזון, אין צו השלמה בפעודה הסמוכה, וכיון שאף כאן קיים מצות וברכת של תורה רק שלא הזכיר של שבת על מה יצרך עכשיו, עכ"ד. ולכא' דצרו סתומין, דמשמע דצדצרו דזהו פשוט לו דצרהמ"ז הוי כמו שצריך אפילו אי החסיר הזכרת שבת, ורק צא לחלק דתפלה יש צו דין תשלומין משא"כ בצרהמ"ז, ונ"ע האיך הוא למד המ"ד דס"ל בתפלה צריך לחזור ולהתפלל תשלומין צלילה, דלכא' הוא משום דהוי ליה כאילו לא התפלל, וא"כ ה"ה נמי בצרהמ"ז, ונ"ע.

ונראה דמצואר מהבשמים ראש מהלך חדש בציוור המחלוקת ראשונים הנ"ל, דאדרבא י"ל דלכו"ע גם היכא ששכח הזכרת ר"ח יצא ידי חובת תפלה, ולא נחשב כאילו לא התפלל, רק דעדיין שייך לומר דצריך לחזור ולהתפלל בשביל הזכרת ר"ח שעדיין לא קיימה ומקומה היא בתפלה. והראשונים דכתבו דכיון דמנחה דר"ח לא יצא ידי בתפלה זו הו"ל כאילו לא התפלל וצריך להתפלל שתיים בערב [אע"ג שגם עכשיו לא הזכיר], כוונתם "לענין תשלומין" הו"ל כאילו לא התפלל, וכדיצואר.

כששכח רצה, ולכו"ע לדעתם הו"ל דצריך לחזור ולצרך.

אלא מוכח לכא' דלמד כמו שציארו האחרונים דיסוד מחלוקתם היא, דלדעת התוס' ודעימיה גם היכא ששכח הזכרת יעו"י יצא ידי חובת תפלה, ולא נחשב כאילו לא התפלל, רק דצריך לחזור ולהתפלל בשביל הזכרת דר"ח שעדיין לא קיים ומקומה היא בתפלה, אבל צמזאי ר"ח אין מקום לתשלומין כיון שידי חובת תפלה כבר יצא והזכרה הא לא יוכל לעשות עכשיו. אבל דעת החכמי פרוצניא ז"ל היא דכל המחסר הזכרה הו"ל כמשנה ממטבע שטבעו חכמים ולא יצא עיקר חובת התפלה כלל, ומשו"ה חייב הוא בתפלת תשלומין אף צמזאי ר"ח. ולכן גם ציוור כאן למאן דס"ל דאם עבר היום אינו מתפלל תשלומין, ה"נ כאן הוי כמי שכבר צירך, ואי"צ לחזור ולצרך צלילה. ושם מצאנו שכן פסק בהגהות רעק"א (סי' קפ"ח ס"ח) ציוור הנ"ל של הבשמים ראש שהוא תלוי בהדיעות בצרכות כ"ו ע"ב.

וב"ה לכאורה מוכרח דעת המג"א (סי' קפ"ח סק"ג) שהצאנו לעיל בס"י א' אות א', שלמד כן בציוור המחלוקת ראשונים הנ"ל. ועוד יבואר כן בהמג"א צמה שהציאו (בסי' קכ"ו סק"ג) מהכנה"ג שגם לענין יחיד שלא הזכיר ר"ח בשחרית והתפלל מוסף, שלא נזכר ששכח יעו"י עד אחר שהתפלל מוסף, יצא דיעבד צמה שהזכיר קדושת היום צמוסף ואין צריך שוב להתפלל שחרית, עיי"ש. ושיטה זו לכא' יתכן רק אי ס"ל ידי תפלתו יצא ורק שחסר לו הזכרה, צה